

ביום ה' דחנוכה וכו'.

עם קבלת ההוראה, היא שוגרה מיד על ידי הנהלת צעירי-אגודת-חב"ד המרכזית "בטלפון ועל-ידי מברקים לכל מקומות קיבוצי אנ"ש שי' ברחבי תבל" והרבי הגיב בברכה מופלאה [פורסמה בלקוטי שיחות כרך י"ד עמ' 316].

"דעש גדול יכול להיות הולך וגדול מאוד"

גם את היום האחרון של חנוכה, "זאת חנוכה", הפך הרבי ליום מאיר ומלא פעילות. הנה, לדוגמה, מענה ששיגר הרבי לרב יעקב-יהודה העכט ע"ה, בזאת חנוכה תשל"ד, על הכינוס שקיים והפירסום ברדיו:

נתקבל ות"ח - יה"ר שיהא בהצלחה רבה - ובפרט שהוא בזאת חנוכה! ת"ח ות"ח על ההתחלה טובה הנ"ל - וכיון שרעש גדול יכול להיות הולך וגדול מאוד הרי זה ראייה שכך צריך להיות בפועל. וה' עימו. אזכיר עה"צ.

באותה שנה ביקש הרבי לכנס את ילדי ישראל ביום זאת חנוכה, להדליק נרות ללא עשיית ברכה, ולהשתדל שבמעמד ישתתף אף מניין מבוגרים, שבכך הופך המעמד לעניין של קדושה שניתן לומר בו תפילה מסוימת וכדומה, וכן לספר על עניינא דיומא וכו'.

"אף הן היו באותו הנס"

בנוגע לחנוכה בכלל - אמר הרבי בשנת תשל"ד - מודגשת השתתפותן של הנשים ש"אף הן היו באותו הנס". ורש"י (ר"ה היו באותו הנס - שבת כג,א) מחדש עניין נוסף, שהנס נפעל על-ידי אשה. לכן יש להן זכות מיוחדת ואפשרות לפעול עוד יותר מהאנשים, ובמיוחד בנוגע להשפעה על הילדים (לפני שהגיעו לגיל המצוות)... שהשפעת האם והאחות הגדולה - גדולות הן "עד אשר - הוסיף הרבי - חינוך הבעל עצמו ("מסתמא לא יקפידר...") תלוי, במידה רבה, ברצונה של האשה כיצד הוא יתנהג" (מוצאי זאת חנוכה, שיחות קודש' עמ' 237. וראה גם שיחת י"ט כסלו - שם עמ' 175). ולכן הטיל עליהן הרבי משימה ליטול חלק בפעולות ובכינוסי חנוכה.

מהמזכירות בשמי את פלוגי מהנעשה במשך השבוע בשיפור הנ"ל (כמובן - בפירוט העניינים). והמענה - ימסר לי בכתב למען יעמוד ימים רבים. וכעבור איזה שבועות ולא יאחר מיר"ד שבת הבע"ל - בטח יבורר המצב. ויה"ר שיהיה באופן דמוסיף והולך ואור".

הדף נדפס ב'אגרות-קודש' כרך כב עמ' ס"סא, ובשוליו פירסמו את מכתב המזכירות שבו נאמר:

מוסג"פ העתק הוראה מהירה שקיבלנו היום מכ"ק אדמו"ר שליט"א בפקודה מיוחדת להראות הנ"ל ליחידים (לפי רשימה שהובאה בגיליון הנזכר בהחצ"ג בכתב הנ"ל).

ומכיוון שאפשר שגם במחנם נמצאים כאלה אשר ההוראה הנ"ל יכולה להיות שייכת גם להם - לבד התועלת הכללית לכל אחד שילמד בעיון הוראה זו - מצאנו לנכון לשלוח להם תיכף את הנ"ל ובטח יזדרוז לפרסם זה במידה האפשרית.

אך פרט חשוב נשמט שם - קטע ההוספה דלהלן:

נ.ב.

ממהירים אנו במשלוח זה בייחוד בראותנו שכ"ק אדמו"ר שליט"א הואיל לזרז אותנו למסור את הנ"ל ליחידים הנ"ל טרם נגמר יום א' דחנוכה, באשר החשיב את ההוראה הנ"ל ביותר לנר א' דחנוכה".

הגברת "מבצע תפילין" בימי החנוכה

בי"ט כסלו תשכ"ח ביקש הרבי להגביר את מבצע הנחת תפילין ולנצל לשם כך את ימי החנוכה במיוחד.

ביום שישי, ועש"ק פרשת מקץ, ג' דחנוכה, כ"ז כסלו, יצאה מהרבי ההוראה הבאה:

"עיקר הנמסר [כלומר, האם נמסר] עד"ז [על דבר זה] למחוז לעיר ולמדינה?

למקום שלא [כלומר למקומות שלא מסרו את ההוראה האמורה] - אולי בכדי שיעשו לטלפנם שיפרסמו עד"ז בשק"מ [בשבת קודש מברכים], חנוכה ר"ח [ראש-חודש], וזאת חנוכה וכו'.

אלה שיקחו ע"ע [על עצמם] לפעול בזה בימים אלה בתוספת מרץ - השמות [שישגרו לרבי את השמות] ואזכירם בל"ג [בלי נדר], עה"צ [על הציון]

הרבי שם דגש חזק על הענקת 'דמי חנוכה' לחיילים.

בשנת תשמ"ג קיימו צעירי-אגודת-חב"ד, בראשות הר"ר ישראל לייבוב ע"ה, מגעים עם אנשי מחלקת המטבע בבנק ישראל, להנפקת מטבע מיוחד אותו יחלקו לחיילים. הכוונה היתה להנפיק מטבע מיוחד, שעליו יכתב 'חנוכה' ויוטבע ציור של חנוכייה וכדומה. להלן קטע מאחת התכתובות בעניין זה:

1234567 ח"ח

העתק המכתב נשלח לרבי והרבי הואיל למתוח קוים תחת המילים "דמי חנוכה", "סידרה של מטבעות", "אפשר לעשות ציור אחר", "את השינויים שעל המטבע אפשר לעשות בצד שמופיע עליו הציור ובצד שכתוב הערך", ובראש העמוד ציין:

בנוגע להפרטים שאין שייכים לדין — למה להם להתערב?! (אמרו "חנוכה" — מציע (גם) "דמי חנוכה" באיזה צד הציור וכו' וכו').

לוחות הברית

הבטוח שיעשה מרובעות — באם לא בטוח לא לדבר ע"ד ציור זה (שלא להכנס למחלוקת וכו') שאין לוותר בזה, כיון שזה חיפך הש"ס).

בנוגע לציור המנורה לנסות שיהי' כדמב"ס. אבל כיון שכמה מגדולי ישראל (עוד בימיו) חלקו ע"ז — לוותר בזה.

וכך כותב הרבי לאחר השלוחות תחינה, בימי חנוכה תשל"א:

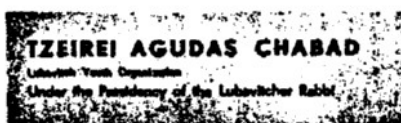
בעמדנו בימי חנוכה, ימי נסים וישועות בגשמייות וברוחניות, ימים טובים בהלל והודאה, ובסגנון חז"ל: אף הן היו באותו הנס, נשי ובנות ישראל.

הרי בודאי אשר הציווי לזכור פרשת ימים אלו הוא בכדי אשר כל אחד ואחת, מתאים למעמדו ומצבו, יתעורר ויתחזק — באופן טוב ומתוך הרחבה ושמחה — בפעולות מסוג אלו שהיו בימים ההם בזמן הזה,

וכהוראת סדר הדלקת הנרות ומקומה — להוסיף בפעולות אלו עד שגם ב"חוץ" יהיה אור ובאופן דחלוק והוסיף ואור.

מבצע חנוכה בין חיילי צה"ל

דגש רב שם הרבי על המבצע בקרב חיילי צה"ל. בשיחות חורף תשל"ד ניתן להבחין אף בירידה לפרטי פרטים של הדלקת החנוכיות (גם על ידי פצועים וקרובי משפחותיהם) ואף לגבי נתינת 'מעו'ת חנוכה' ושמחה לאלמנות וליתומי המלחמות [שם עמ' 196-197]. הרבי אף שיגר מכתבים מיוחדים לחיילי צה"ל [נדפסו ב'לקוטי שיחות' בהוספות לכרך י"ד עמ' 290-293. כךך טו עמ' 534-535 ועוד].

ב"ה כ"ו שבט תשמ"ג

9.2.83

להלן מספר הצעות:

- א. על המטבע אפשר להטביע את המנורה, כמו זו שהיתה בבית המקדש (רצו"ב צילום).
- ב. לוחות הברית (שהיו מרובעות כפי שמובא בספרים).
- ג. אפשר לציון על המטבע "דמי חנוכה" או "חנוכה".

כדי שאנו נוכל להשתמש במטבע, ומפאת מגבלות תקציביות, אנו מבקשים להנפיק מטבע שערכו לא יהיה גבוה מדי. לכן אנו מציעים להנפיק סידרה של מטבעות בערכים של שקל אחד, חמשה שהלים ועשרה שהלים. על כל אחד מהמטבעות אפשר לעשות ציור אחר.

את השינויים שעל המטבע אפשר לעשות בצד שמופיע עליו הציור ובצד שכתוב הערך לא לשנות או להוסיף רק את המילה "חנוכה", זאת כדי למנוע מהציבור בלבול מיותר.

קטע מתוך מכתב של צעירי-אגודת-חב"ד לבנק ישראל, בעניין הטבעת מטבע ל'דמי חנוכה'

מצד הרבי אין הגבלות; ההגבלות רק מצד המקבלים

העצה – ביטול או שמחה

ינגנו עתה הניגון "ניע ושוריצי כלאפצי", שתוכנו (כמדובר לעיל) שאין לדאוג, כי אם להתקשר אל הרבי, ובמילא יומשכו כל ההשפעות.

(באמצע הניגון הפסיק כ"ק אדמו"ר זי"ע ואמר:)

כל נברא הוא מוגבל, ואפילו הנפש, כשמתלבשת בגוף הרי היא מוגבלת בהגבלות הגוף, ובעניין זה יש מעלה לאחר ההסתלקות – שכיוון שבטלו הגבלות הגוף, אזי ההשפעה היא ללא הגבלות כלל (כמבואר באגרת הקודש).

אלא, שכל זה הוא מצד הרבי, שנמצא עכשיו בכל מקום, ומשפיע ללא הגבלה, אבל מצד הכלים, מצד המקבלים, ישנה הגבלה.

והעצה לזה – לבטל הגבלת הכלי, ואז יכולים לקבל ההשפעה ללא הגבלות.

אוצר החכמה

ובזה גופא – יש אופן של ביטול (הגבלת) הכלי על-ידי שעושים בו נקב כמלא רימון, אלא שאז אין זה כלי לקבלה, כיוון שכל מה שנותנים בו נשפך ויוצא לחוץ על ידי הנקב. ויש אופן אחר – להשאיר הכלי שלם, אלא לקבעו ולחקקו בקרקע.

וכיאר העניין דקבעו וחקקו בקרקע בעבודה דכל יום – שמיד בהתחלת היום, כשנעשה ברייה חדשה ("חדשים לבקרים גו"), אומר (לפני נטילת ידיים) "מורה אני לפניך", שהוא עניין הביטול והמסירה ונתינה ("ער לייגט זיך אוועק אינגאנצן"), שעל ידי זה מתבטלת הגבלת הכלי, ויכולים לקבל השפעה בלי גבול.

וישנה עצה נוספת – לבטל ההגבלות על ידי עניין השמחה, כידוע ששמחה פורצת גדר.

– מצינו גם ש"מלך פורץ גדר", אבל לא כדאי להמתין שהמלך בעצמו ישבור את ההגבלות, כי כשהמלך בעצמו שובר אין זה דבר הרצוי, ומוטב לבטל ההגבלות לבד, כאמור, על ידי שמחה שפורצת גדר.

ולכן, ינגנו הניגון הנ"ל – שתוכנו הוא ההתקשרות אל הרבי – בשמחה גדולה, מתוך כוונה לבטל כל ההעלמות וההסתרים וכל המדידות וההגבלות, ואז לא תהיה מניעה מצד הכלים, ויוכלו לקבל את ההשפעות של הרבי כפי שהם מצדו, בלי גבול.

[כ"ק אדמו"ר זי"ע התחיל לנגן "ניע ושוריצי כלאפצי", ועמד מלא קומתו ורקד על מקומו בשמחה גדולה].

(משיחת י"ט כסלו תשי"א, תורת מנחם עמ' 135-136)

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת קודש, פרשת וישב

כ"ג בכסלו

מברכים ראש-חודש טבת ביום השבת-קודש ולמחרתו ביום הראשון. אין אומרים 'אב הרחמים'.

יום ראשון, ערב חנוכה

כ"ד בכסלו

בבית-הכנסת מעמידים את החנוכייה בכותל דרום, ומסדרים את הנרות ממזרח למערב¹ (גם ביום). מקומם גבוה, למעלה מעשרה טפחים². מדליקין במנחה לפני עלינו, ואין ממתינים לשקיעה, אלא מברכים מפלג המנחה ואילך³, ומתחילים להדליק מצד ימין. אחר כך שרים 'הנרות הללו' בניגון הידוע⁴.

אין אדם יוצא ידי חובתו בנרות בית-הכנסת, ואפילו שליח ציבור שהדליקם צריך לחזור ולהדליק בביתו, אך לא יברך 'שהחיינו' בביתו, אלא אם כן מדליק להוציא גם את בני-ביתו ידי חובתם⁵.

¹אוצר החכמה

"כדי להוסיף בהתעוררות דנר-חנוכה, כדאי שתהיה מנורה דלוקה בבית-הכנסת (שכולם

מתכנסים שם) במשך כל המעט-לעת, אם אין חשש כלל שישחקו התינוקות"⁶.

"מהנכון להחזיר עטרה ליושנה – לצייר את מנורת המשכן והמקדש כשקניה באלכסון, כדעת רש"י והרמב"ם, ועל-פי-זה יש מקום לומר שגם החנוכיות כדאי לעשות קניהן באלכסון.. ולמה לשנות בגוף המנורה שקניה היו ביושר ולא כחצי עיגול"⁷.

יום שני, א' דחנוכה

כ"ה בכסלו

הדלקה בבית:

"הציווי 'זה א-לי ואנוהו' – התנאה לפניו במצוות, כולל בנוגע לחנוכה – מנורת חנוכה נאה"⁸.

אור ליום שני, בין מנחה למערב, אחר התחלת השקיעה, מדליקים נר חנוכה, הנשואים – בחגירת אבנט, אבל ככובע ובלבושים הרגילים, לא באלו של שבת ויום-טוב⁹. לא הדליק, מדליק כל הלילה אם בני-ביתו ניעורים. ואם כולם ישנים נכון להקיצם ולברך¹⁰.

ובפועל לא ראינו נוהגים כן גם בבית חיינו.
(7) לקוטי שיחות חכ"א עמ' 169 ובהערה 44 שם.
(8) ספר השיחות תש"ז ח"א עמ' 207. וראה א"ר וברכ"י סי' תרע"ג ס"ג.
(9) ספר המנהגים-חב"ד עמ' 70. 'שערי הלכה ומנהג' שם. לוח כולל חב"ד.
(10) עד עלות השחר. שו"ע ונ"כ סו"ס תער"ב. בלוח כולל חב"ד כתבו ע"פ המ"א וכו' שאם לא הקיצם – לא יברך, ובמשנה ברורה שם כתב שהנוהג להקל ולברך גם כשישנים אין למחות בידו.
בבית הרב לא היתה ההדלקה ברוב עם, ואדרבה, אם היה נוכח בהדלקה מישחו שלא מבני הבית, לא

(1) שו"ע ורמ"א סי' תרע"א ס"ז.
(2) פרי מגדים סי' תרע"ה באשל אברהם ס"ק ב.
(3) ב"ח ר"ס תער"ב.
(4) ספר הניגונים ח"א, ניגון נג. בשנים קודמות היו מנגנים בבית המדרש של כ"ק אדמו"ר זי"ע רק ביום הראשון ובזאת חנוכה, ולפעמים גם בנר החמישי. בשנים האחרונות – בכל יום.
(5) רמ"א סי' תרע"א סוס"ז ושערי תשובה שם.
(6) ספר השיחות תש"ז ח"א עמ' 193 הערה 81. 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב סי' רפ (וראה באנציקלופדיה התלמודית ערך 'חנוכה' כרך טז עמ' שיח, שיש שנהגו שנרות בית הכנסת יהיו דולקים עד תצות חלילה).

לוח השבוע

טפחים – ואין מדייקים שיהיה למעלה משבעה טפחים או סמוך לשלושה טפחים¹⁴, אך לא מעל עשרה טפחים¹⁵. ה'שמש' קצת למעלה¹⁶ מן הנרות¹⁷.

אין מדליקים נר חנוכה מנר חנוכה אחר, אלא מהשמש או מנר של חול¹⁸.

מנהג רבותינו נשיאנו שהיו מדליקים נר חנוכה על פתח אחד החדרים ולא על החלון¹⁹, משמאל הנכנס דהיינו מול המזוזה, כדי שתהיה מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל ונמצא שהוא מסובב במצוות²⁰. צריך להדליק את הנרות בבית שבו הוא אוכל

בימינו, מתחילים לחנך את הבנים להדליק נרות חנוכה מגיל רך ביותר²¹.

"הנהגת בית הרב, שהבנות לא הדליקו נרות חנוכה (לא הגדולות ולא הקטנות לפני בת-מצווה) כי אם יצאו בזה על-ידי אביהן, ואחר-כך – בעליהן"²².

כש"ק אדמ"ר מהורש"ב נ"ע היה עוזב את ביתו לפני חנוכה, היה מצווה לזוגתו הרבנית שטענא שרה נ"ע שתדליק את החנוכייה בעצמה (אף שאת הברכות היתה שומעת מאחד הגברים)²³.

מעמידים את החנוכייה על כיסא, מעל שלושה

רמח וררנ, ובהמצויין שם. וראה להלן הערה 58. (13) לקוטי שיחות חלק ל' שם. ועיין במשנה ברורה סי' תרע"ה ס"ק ט.

(14) ספר המנהגים ח"ב ד' עמ' 70. לענין ג' טפחים ועשרים אמה – נחשב הגובה לפי השלשהבת, ולענין עשרה טפחים – לפי בסיס הנרות, ובכל אופן, לא לפי בסיס החנוכייה (ראה שו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' סה אות ב' וש"צ).

(15) שו"ע סי' תרע"א ס"ז. חשוב שהשלשהבת תהיה למעלה מזו של שאר הנרות. ראה משנה ברורה סי' תרע"ג ס"ק כ' ובהנסמן לעיל הערה 14.

(17) ספר המנהגים ח"ב ד' עמ' 70. שו"ע סי' תרע"ג ס"א בהג"ה ונ"כ. וסימן: 'שרפים עומדים ממעל לו' – השמש שמדליק ושורף עומד ממעל ל"ל, מספר נרות חנוכה מלבד השמשים (מהרי"ל).

(18) שו"ע סי' תרע"ד ס"א בהג"ה.

(19) לקוטי שיחות ח"ה עמ' 456. שערי הלכה ומנהג שם. ומבאר, שכמה מאלו (הדרים בעליה) המדייקים להניח בחלון דווקא – יצא שכתב בהפסדס. כי: (א) רוב העלויות הם למעלה מכ' אמה, והרי לכמה דיעות (ראה נ"כ השו"ע לאו"ח תרע"א ס"ה) כשהחלון גבוה יותר מכ' אמה מקרקע רשות הרבים – עדיף טפי להניח בפתח, כי לבני רשות הרבים למעלה מכ' ליכא הכירא ולבני הבית עדיף הכירא זידהו סמוך לפתח (מחצית השקל שם). (ב) גם כשהחלון הוא למטה מכ' אמה, רוב המנורות שבימינו עשויים בדפנות שמסתירים על הנרות, וממה-נפסד: אם הנרות הם לצד רשות הרבים, הרי בני ביתו לא יראו את הנרות; ובאם הנרות הם לצד הבית – הרי אינן נראין לבני רשות הרבים, ומכיוון שבאופן זה, גם כשמניח בחלון ליכא הכירא לבני רשות הרבים – הרי עדיף טפי שיינחם בפתח.

(20) סי' תרע"א ס"ז, לבוש וט"ז שם.

היו שבעי-רצון מכך. והטעם, כיון שבחנוכה העבודה בחשאי, שלא כבפורים, ובהוספת האור נדחה החושך בדרך ממילא (לקוטי שיחות ח"ב עמ' 483).

(11) בספר המנהגים ח"ב ד' עמ' 69 איתא 'איזה זמן קודם הבר-מצווה'. בכף החיים סי' תרע"ה ס"ק כו ציין לדין ציצית בסימן יז ס"ק י' (ושם ג' דעות: בן תשע; בן שש-שבע; ומגיל שלוש). ובשו"ע אדה"ז סי' שמג ס"ג הלשון 'זשיעור החינוך במצוות עשה הוא בכל תינוק לפי חריפותו וידיעתו בכל דבר לפי עניינו', ובענין הדלקת נש"ק לבנות ההוראה היא: 'זהרי הבחנת התינוק באור מקדימה לבוא... ולכן מתחילין לחנך לזה בגיל רך ביותר' (משיחות חודש תשרי תשל"ה, נדפס גם בחוברת נש"ק – באר שבע תשל"ז עמ' 17. וכן במכתב להרה"ח ר"י של' מונדשיין, הנדפס בקובץ 'היכל מנחם', כרך א עמ' מ, וצ"ל שם "בגיל רך ביותר"). ובהתוועדויות תשמ"ז ח"ב עמ' 608 שהחנינוך בהדלקת נש"ק מתחיל כשהבת מבחינה בהבדל שבין חדר מואר לחדר חשוך, שאז מבינה את הערך דהדלקת הנר, ע"כ. ומובן שיש לחלק בין נר למאור לנר דפרסומי ניסא. ומכל מקום בשנים האחרונות הונהג שגם בנרות חנוכה מתחילים הבנים בגיל רך, ראה להלן "מבצע חנוכה" ס"ב, ו'שבת המועדים' עמ' 101.

משתדלים לחנכם עם כל ההידורים, כדאיתא בלקוטי שיחות ח"ב עמ' 251 שהחנינוך למצוות צ"ל עד למהדרין מן המהדרין (ועייג"כ ח"א עמ' 81 ועוד), כפשטות דברי הרמ"א סו"ס תרע"ה, ולא כמשנה ברורה שם ס"ק יד. (12) ספר המנהגים ח"ב ד' עמ' 69. ספר השיחות תש"ז ח"א עמ' 194 הערה 84. וכן בספר השיחות תנש"א ח"א עמ' 165 הערה 110. והטעם – כיוון שבהדלקת נר חנוכה ישנם ריבוי פרטים היאך להדליק, וכמו "מימין לשמאל" או "משמאל לימין", וכמה וכמה דעות בזה, לכן תיקנו שיצאו ידי חובתן במצוה זו על ידי אחד הגברים (לקוטי שיחות חלק ל' עמ' 312. טעם דומה בספר המנהגים ח"ב ד' שם בהערה). וראה באנציקלופדיה תלמודית ערך 'חנוכה', כרך טז עמ'

של בני הבית זו מזו, כדי שיהיה היכר לכל אחת לחוד²⁴.

מדליקים כשהחנוכייה מונחת במקומה, ומשאירים אותה במקומה כל משך הזמן שעליה לדלוק²⁵.

התחלת ההדלקה היא לאחר סיום כל הברכות. מדליקין בשמן זית, וה'שמש' שבו מדליקים את הנרות הוא נר של שעווה²⁶. קובעים את הנר בקצה הימני של המנורה²⁷.

אמירת 'הנרות הללו' – לאחר גמר ההדלקה²⁸. נהגו שהפתילות יהיו בכל יום חדשות, ויש אומרים שאין חוששין לזה, ואדרבה הישנות נוחות יותר לדלוק²⁹, וכן נהג כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע³⁰.

מתעכבים סמוך לנרות כחצי שעה³¹. מדייקים שידלקו הנרות חמישים דקות לכל הפחות³².

נר שכבה בתוך שיעור זמן דליקתו – חוזרים ומדליקים אותו, ללא ברכה³³.

אחר שיעור זה – אפשר לטלטל את החנוכייה

בקביעות, ויש להעדיף את מקום האכילה על מקום השינה. ההולך לאכול באקראי בבית חבירו, צריך לחזור לביתו ולהדליק שם²¹.

מניחים את החנוכייה בעובי מזוזת הפתח, בחלל פתח החדר, ואין מדייקים אם הנרות מונחים ממזרח למערב או מצפון לדרום²².

כדאי ונכון שבחדרם הפרטי של הילדים, שנעשה דוגמת 'מקדש מעט' – שעוסקים בו בתורה עבודה וגמילות חסדים, תהיה בפתחו [אם תנאי המקום וכללי הבטיחות מאפשרים זאת!] גם חנוכייה והילדים ידליקו שם נר חנוכה (נוסף לכך שודאי יסבירו לילדים את תוכן ומשמעות הדלקת נרות חנוכה בסגנון המובן להם), שכאשר רואים את מנורת החנוכה בפתח החדר שלהם, נעשה רושם חזק יותר בנפשם, וכן בנוגע ל'מקדש מעט' שלהם, יש בזה מעין חינוך בית-המקדש בחנוכה²³.

הנרות יעמדו בשורה ישרה ולא בעיגול, כן לא יהיה נר יוצא ונר נכנס, ולא אחד גבוה ואחד נמוך (הקובע לעניין זה הוא גובה השלהבת). חייב להיות הפסק בין נר לנר כדי שלא יתקרבו השלהבות זו לזו וייראו כמדורה. כן יש להרחיק את החנוכיות

יעקב ערך שעווה. – ספר המנהגים חב"ד עמ' 69. 'שערי הלכה ומנהג' שם.

27 ספר המנהגים שם מסידור אדח"ז, ושם נסמנו מקורות נוספים.

28 ספר המנהגים חב"ד עמ' 70.

29 ספר המנהגים חב"ד עמ' 71.

30 שיחת ש"פ וישב תשט"ז, שבח המועדים עמ' 102.

31 ספר המנהגים חב"ד שם, ע"פ האחרונים סי' תרע"ב ס"ב. וכדלהלן – יש לעסוק באותה שעה יחד עם בני ביתו בתורה או בשמחה של מצווה.

32 ספר המנהגים חב"ד שם. והטעם, כיוון שיש דיעות חלוקות בזמן ההדלקה אם הוא קודם תפילת מעריב או לאחריה, לכן מהדרין לעשות כשתי הדיעות, היינו להדליק לאחר תפילת מנחה (שהרי בהדלקה לאחר פלג המנחה – יוצאים ידי חובה לכל הדעות, פרי מגדים באשל אברהם ר"ס תער"ב) ובאופן שיהיה שמן בנרות כדי כל השיעור לאחר מעריב. וראה פרמ"ג סי' תער"ב א"א ס"ק ג ובמשנה ברורה שם. סדר הכנסת שבת שבסידור רבינו הזקן (אגרות קדש כ"ק אדמו"ר ז"ל ערך י' עמ' קנ"ג, רכת). ולמעשה מדייקים בזה בלא פלוג גם כשמדליקים אחר צאת הכוכבים, כגון במוצאי שבת או כשמדליקים באיחור.

33 ספר המנהגים חב"ד שם.

21 רמ"א סי' תרע"ז ס"א, ט"ז ומ"א שם. בענין פנימיות של ישיבות ומוסדות חינוך, בס' חובת הדר (עמ' קו) כתב שהתלמידים כבני-בית וחובתם מדינה בחדר האוכל, ואם ירצו – יכונו שלא לצאת בהדלקה שבחדר האוכל ואז ידליקו בברכה בחדר השינה. ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' ע' אות ג ויר"ד ח"ג סי' יד אות ה) ומנחת יצחק (ח"ז סי' מח) כתבו שמן הדין עליהם להדליק בחדר השינה כיוון שרק הוא מיוחד לכל אחד מהם. ועליהם להסדיר תור לשמירה מפני סכנת דליקה ח"ו.

22 ספר המנהגים חב"ד עמ' 71.

23 ספר השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 162. וכיוון שמדובר בבית אחד, מדליק בעל-הבית במקום המרכזי, והילדים רשאים להדליק בחדרם, בקל-וחומר מהערה 21.

24 דרכי משה והג"ה סי' תרע"א ס"ד ואחרונים, וראה אנציקלופדיה תלמודית ערך 'חנוכה' עמ' שלו.

25 שו"ע ואחרונים סי' תרע"ה ס"א.

26 בפשטות יש לומר הטעם על פי מה שכתוב בשו"ע ר"ס תרע"ג, דבר של שעווה שני לשמן זית (וראה בדרכי משה שם). ואין עושים את ה'שמש' משמן זית, כי אין נוה לטלטל שמן ופתילה, מה שאין כן נר. גם – לעשות היכר נוסף בין השמש לנרות חנוכה. ועיין גם כן קהלת

גם אם הנרות דולקים עדיין³³.

אחר שיעור זה – אפשר לעשות מלאכה³⁴ שלא כנגד הנרות³⁵, וגם ביום הראשון והשמיני³⁶.

בימי החנוכה צריכה להיות הוספה מיוחדת גם בלימוד התורה (נוסף על מצוות הצדקה, ראה להלן בכותרת 'צדקה'). כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה יושב אחרי הדלקת נר חנוכה בסמיכות לנרות חנוכה ולומד תורה³⁷.

יש אומרים שיש לאכול בחנוכה מאכלי חלב וגבינה, וזכר לנס שהיה עלידי יהודית, בתו של יוחנן כהן גדול, שהאכילה את ראש האויבים תבשיל של גבינה כדי שיצמא וישתכר ויירדם, והרגתו וברחו כולם³⁸.

מנהג ישראל (תורה היא) לאכול מאכלים שעשויים בשמן, לזכר נס השמן³⁹.

התועודות

כדאי ונכון שבמשך ימי חנוכה [בכל יום ויום]⁴⁰

יערכו בכל מקום ומקום – בחוג המשפחה, וכן בבתי-ספר, מקומות עבודה וכו', לפי תנאי המקום והזמן – התועודות ומסיבות ('הקהל') של שמחה⁴¹, הן לאנשים, הן לנשים והן לטף⁴², שבהם יעוררו אודות ענייני תורה ומצוותיה, "נר מצווה ותורה אור", ועד לראשית העבודה ועיקרה ושורשה – "ליראה את ה' אלוהיכם"⁴³, כולל גם בבית הפרטי, בחוג המשפחה וכו'.

"הנהוג אצל ה'צמח-צדק', כי באחד מלילי חנוכה היו עושין כעין התועודות עם בני הבית, והיו באות גם כלותיו, ונקרא 'ערב לביבות'. וכן היה אצל רבנו הזקן ואדמו"ר האמצעי⁴⁴."

דמי חנוכה

הורה כ"ק אדמו"ר זי"ע להשתדל לתת מעות חנוכה לילדים [בנים ובנות]⁴⁵ הן קטנים והן גדולים⁴⁶ וכן היה אדמו"ר מהור"צ נ"ע נותן לבנותיו, גם אחרי הנישואין, וגם לחתניו⁴⁷ על-כ"פנים פעמיים במשך ימי חנוכה, ומה טוב

חנוכה ניתנו (רק) 'להלל והודאה', אך מפני ההתגברות המיוחדת שחלה לאחרונה בחושך העולם, כולל גם בענייני בריאות הגוף, שבימינו אלה אין בנו כח להלחם בה על ידי תעניות וסיגופים מפני חלישות הדור, הרי העצה לזה היא הוספה והתגברות בענייני טוב וקדושה, ובמיוחד בענין השמחה, ובפרט ש'שמחה פורצת גדר' – המשכה בלתי-מוגבלת, ובינתיים במצב הקיים גם במסיבות של שמחה כפסק דין הרמב"ם, ובימי חנוכה בשנה הבאה נשמע ממשית צדקנו כיצד לנהוג.

(40) לנהוג כ'מהדרין מן המהדרין' גם בענין זה, וכמנהג שהביא הרמ"א (תר"ע ס"ב) לומר שירות ותשבחות בסעודות שמרבים בהם (ספר השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 122), כדעת הרמב"ם שימי חנוכה הם 'ימי שמחה והלל' (ספר השיחות תשנ"ב ח"א עמ' 207).

(41) ולהעיר שענין זה שייך גם למנהג נתינת דמי חנוכה: א) נתינת דמי חנוכה פועלת שמחה. ב) כשמודיעים על חלוקת דמי חנוכה – מתקבצים ומתקהלים רבים, וכשמוסיפים בדמי חנוכה, ניתוסף גם במספר המתקהלים (ספר השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 165 הערה 105).

(42) ספר השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 165.

(43) לוח 'היום יום' כח כסלו.

(44) ספר השיחות תש"ז ח"א עמ' 210.

(45) ספר השיחות תש"ז ח"א עמ' 199.

(46) ספר השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 163. 'שערי הלכה ומנהג' סי' רפג.

(34) ברור מהלשון, שלפני שיעור זה גם האנשים אינם עושים מלאכה (כדעת מהר"ל, הוצאת 'מכון ירושלים' עמ' תט, הובאה בא"ד ומקור חיים ומחצית השקל, ולא כמו שהזכירו בלוח כולל חב"ד וב'שבח המועדים' עמ' 100 מנהג זה – ע"פ הטור והשו"ע – רק ביחס לנשים. ראה גם בהשלמה לשו"ע אדה"ז סי' תר"ע ס"ד, עמ' 1368, ובאנציקלופדיה תלמודית סוף ערך 'חנוכה', כך ש'עמ' שסט וש"ג) מהות המלאכה לא נתפרשה (מלבד איסור כיבוס ותפירה בכף-החיים שם סק"ט) ומסתבר שלא לאסור לפחות מלאכת אוכל נפש וכל מה שמותר בחול-המועד.

(35) כ"ק אדמו"ר זי"ע כותב שם שלא עלה בידו לברר מה מנהג בית הרב במחלוקת שבין השו"ע סי' תער"ב ס"ב שמתיר להשתמש לאורן אז, והרש"ל שם שאוסר זאת מפני הרואים, ע"כ.

(36) התועודות תשמ"ב ח"ב עמ' 599. 'שערי הלכה ומנהג' שם סי' רפא.

(37) הוספות לשו"ע אדה"ז סי' תר"ע ס"ג, מהרמ"א שם.

(38) ספר השיחות תשנ"ב ח"א עמ' 196 הערה 26.

(39) לקוטי שיחות כך כה עמ' 401: "...להציע ולקבוע אשר, בכל יום ויום דחנוכה (החל מימי חנוכה השתא [תשמ"ז]) יעשו מסיבות של שמחה, ובזה גופא – באופן דמוסיף והולך ואור". ובהתועודות תשמ"ז ח"ב עמ' 186 ואילך, שלמרות שכבר נפסקה הלכה בשו"ע שימי